

DÖVİZLİ FATURALAR

1. GENEL AÇIKLAMA :

Bilindiği üzere ülkemizde mal ve hizmet fiyatları önemli oranda, döviz cinsinden belirlenmekte buna paralel olarak çok sayıda “*DÖVİZLİ FATURA*” düzenlenmektedir.

Dövizli fiyat ve dövizli fatura uygulaması, geçmişte yaşanan yüksek oranlı enflasyonun etkisi ile yaygınlaşmış ve adeta alışkanlık haline gelmiştir.

İthal malların veya ithal girdisi ağır basan malların pazarlanması, yabancı sermayeli şirketlerde ana işlemlerin döviz bazlı olmasının istenmesi gibi hallerde enflasyondan bağımsız olarak veya enflasyon beklentisi nedeniyle, dövizli bedel içeren fatura düzenleme ihtiyacı duyulabilmektedir.

Sebeup ne olursa olsun, isteyen herkes satışa sunduğu mal veya hizmetin bedelini döviz cinsinden belirleme ve uygulama hakkına sahiptir. Hiç kimse dövizli fiyat belirlediği için kınanamaz. Dövizli fiyat uygulamanın vatan severliğe aykırılığı veya ekonomimize olumsuz etkisi de yoktur. Bugün Devlet dahi bazı işlemlerinde dövizli bedel uygulamaktadır.

Kaldı ki dövizli bedel ile fatura ve benzeri belge tanzimi, yasalarımızla kabul edilmiş işlemlerdir.

Aşağıdaki bölümlerde dövizli fatura düzenlenmesine ilişkin yasal durum kısaca özetlenmiştir :

2. KAMBİYO MEVZUATI AÇISINDAN DÖVİZLİ FATURALAR :

1567 sayılı Kanuna ilişkin 32 sayılı Karar, döviz bulundurma ve kullanma konusunda geniş bir serbesti öngörmektedir.

Her ne kadar, Türkiye’de mukim kişiler arasında yapılan mal ve hizmet satışı mukabilinde döviz kabul edilemeyeceği yolunda bir resmi yazıya rastlanmakta ise de bu yazı mevzuata aykırı olup kambiyo mevzuatında fiyatın döviz üzerinden belirlenmesini dövizli fatura kesilmesini, bu suretle doğan alacağın döviz olarak tahsilini engelleyen bir hüküm bulunmadığı gibi, bunun mümkün olduğunu açıkça gösteren hükümler mevcuttur. (Konu hakkında geniş bilgi için, Dergimizin Mayıs 2003 sayısında yayınlanan “*MAL VE HİZMET BEDELLERİNİN DÖVİZ OLARAK TAHSİLİ YASAK OLAMAZ*” başlıklı yazımıza bakınız.

3. BORÇLAR KANUNU AÇISINDAN DÖVİZLİ FATURALAR :

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 83 üncü maddesi yabancı para üzerinden akit yapılabileceğini, ödemenin de yabancı para üzerinden gerçekleştirilebileceğini hükme bağlamaktadır. Bu konu da yukarıda bahsi geçen yazımızda izah edilmiştir.

4. VERGİ USUL KANUNU AÇISINDAN DÖVİZLİ FATURALAR :

Eskiden Vergi Usul Kanunu'nda, döviz cinsinden fatura ve benzeri belge düzenlenip düzenlenemeyeceğine dair bir hüküm yoktu.

VUK nun 215 inci madde metni 5228 sayılı Kanun ile genişletilmiş ve yeni metinde,

- Belgelerde Türk para birimi kullanılacağı,
- Belgelerin Türk parası karşılığı gösterilmek şartıyla, yabancı para birimine göre de düzenlenebileceği, yurt dışındaki müşteriler adına düzenlenen belgelerde Türk parası karşılığı gösterme şartı aranmayacağı,

hükümlerine yer verilmiştir.

Yabancı para birimine göre belge düzenlenebileceğinin açıkça belirtilmiş olması olumlu bir gelişmedir.

Ancak yabancı para birimi kullanılarak ve Türkiye'deki müşteriler muhatap alınarak düzenlenen belgelerde (mesela faturalarda) yabancı para tutarının Türk parası karşılığının gösterilmesi şartını gereksiz buluyoruz.

5228 sayılı Kanun'un gerekçesinde yapılan açıklama;

“(2) numaralı fıkranın (a) bendi ile kayıt ve belgelerde Türk para biriminin kullanılmasının zorunlu olduğu; yurt dışındaki müşteriler adına düzenlenen ihracat belgeleri haricinde, yabancı para ile düzenlenen belgelerde aynı gündeki Türk parası karşılığının da yer alacağı hüküm altına alınmaktadır. Böylece, yabancı para ile düzenlenen belgelerde uygulamanın nasıl olacağına açıklık kazandırılmaktadır.”

şeklinde.

Bu açıklamanın geçerli bir gerekçe olmadığı ortadadır. Dövizli belgelerde dövizin Türk parası karşılığını gösterme mecburiyeti getirmek, uygulamaya açıklık kazandırmak değil lüzumsuz bir formalite ihdas etmektir.

Maliye İdaresi de, 31.7.2004 tarihinden beri yürürlükte bulunan bu mecburiyetin amacı ve uygulanış şekli hakkında hiçbir açıklama yapmamıştır.

Mesela belgedeki yabancı paranın Türk parası karşılığı bulunurken hangi kurun kullanılacağı belli değildir. (Aslında yabancı para üzerinden satış yapılabileceği hükmü KDV Kanunu'nun 26 ncı maddesinde mevcuttur ve bu maddede, döviz olarak belirlenmiş KDV matrahının Türk parasına çevrilmesinde, varsa cari kurun-yani taraflarca belirlenmiş olan kurun-kullanılacağı cari kuru belli olmayan dövizlerin Türk Parasına çevrilmesine ilişkin esasların Maliye Bakanlığı'nca belirleneceği hükme bağlanmıştır. Bakanlığın bu 26 ncı maddeye yönelik bir açıklaması olmamakla beraber uygulamada cari kurun belli olmadığı hallerde Türk parasına çevirme işlemlerinde vergisel açıdan işlem günü için ilan edilen TCMB döviz alış kuru kullanılmaktadır.)

Faturada çok sayıda mal veya hizmet sıralanmış bunların birim fiyatları, tutarları, fatura toplamı, KDV veya ÖTV tutarları, genel yekun gibi bir çok yabancı para miktarı zikredilmiş olabilir. Bu rakamların her birinin mi Türk parası karşılıklarının gösterileceği yoksa sadece fatura genel yekununun mu Türk parası karşılığının yazılacağı da açık değildir.

Yukarıda açıkladığımız nedenlerle, belgelerde yabancı paranın Türk parası karşılığının gösterilmesi mecburiyetinin kaldırılmasını öneriyoruz.

Bu anlamsız mecburiyete uymamanın cezası ise birinci derece usulsüzlük cezasıdır. (VUK 352 / I-6) Söz konusu mecburiyet, kayıt nizamı hükümlerinden birine dayanmakta ve bu hükümlere uyulmadığının tespiti halinde (Bu hükmün uygulanmadığı belge sayısına bakılmaksızın) tespit başına bir defa ceza kesilmesi gerekmektedir.

2005 yılı için geçerli birinci derece usulsüzlük cezası miktarları şöyledir :

<u>Birinci Derece Usulsüzlükler</u>	<u>YTL</u>
1- Sermaye şirketleri.....	66
2- Sermaye şirketi dışında kalan birinci sınıf tüccarlar ve serbest meslek erbabı.....	42
3- İkinci sınıf tüccarlar.....	21
4- Yukarıdakiler dışında kalıp beyanname usulüyle gelir vergisine tabi olanlar.....	10,80
5- Kazancı basit usulde tespit edilenler.....	5,50
6- Gelir vergisinden muaf esnaf.....	2,70

Bu ceza vadesinde ödenirse üçte biri silinir. (VUK Md. 376)

Yabancı para ile düzenlenmiş ve Türk parası karşılığı belirtilmemiş fatura ve benzeri belgeler, geçerlilik açısından hiçbir zaaf taşımazlar ve muhataplarına hiçbir risk getirmezler.

Tarafların yapacakları işlem, belgedeki döviz tutarını Türk parasına çevirip kayıtlarına almaktan ibarettir. Burada dikkat edilecek husus her iki tarafın Türk parasına dönüştürmede kullandıkları kurun eşit olmasıdır. Zira alıcının gider veya maliyet olarak dikkate aldığı ve KDV indirimine konu ettiği Türk parası miktarları ile satıcının hasılat tutarı ve hesapladığı KDV tutarının aynı olması gerekir. Şayet satış bedeli döviz niteliğini korumaktaysa deftere intikal eden YTL tutar geçici nitelik taşıyacak yani zaman içinde hasılat, gider yahut maliyet ve cari hesaplar açısından kur farkları oluşacaktır.

Taraflar isterlerse kayıt esnasında veya sonradan cari hesabı kısmen veya tamamen nihai olarak Türk parasına çevirip, alacak ve borcun Türk parası cinsinden teşekkülünü veya Türk parasına dönüşmesini sağlayabilirler. Aynı şekilde cari hesabın başka bir para birimine çevrilmesi de mümkündür. Önemli olan husus tarafların mutabık olmaları yani kayıtlarının birbirine uyumu ve gerek bu dönüşümlerde gerekse kur tespitlerinde izah edilmeyecek menfaat aktarımlarına sebebiyet vermemeleridir.

Muhatabı yurt dışında olan faturaların Türk parası karşılığı gösterilmeksizin yabancı para birimi ile düzenlenebileceği VUK nun 215 inci maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Bu faturalarda mal veya hizmetin cins ve miktarını ifade eden açıklamaların yabancı lisanda olabileceği ve bunların Türkçe karşılıklarının belge üzerinde gösterilmesine gerek bulunmadığı da kuşkusuzdur. Keza Türkiye’de mukim kişilere verilen faturalarda da mal veya hizmet türünün ve diğer açıklamaların yabancı lisanda olması mümkün olup, bunların Türkçe karşılıklarının belgede bulunması mecburiyeti yoktur. VUK nun 215 inci maddesindeki Türkçe olma mecburiyeti, sadece yasal defterlerdeki kayıtlar içindir. Yasal defterler, Türkçe yanında yabancı lisanda açıklamalar içerebilir.